

Thomas Vliebergh
Hogeschool West-Vlaanderen
Contact: thomas.vliebergh@howest.be

Cursusontwerp Nederlands met *AI-tools*: research, bouwen en betrouwbare toetsing

1. Inleiding

AI in de les Nederlands. De hype ontmoet de klaspraktijk, met al haar complexiteit en onvermijdelijke vragen. We zijn de fase van het loutere experimenteren met ChatGPT voorbij, de fase waarin een grappig gegenereerd gedicht of een snel antwoord op een simpele vraag ons nog kon verbazen. Nu staan we voor de echte uitdaging. Hoe overstijgen we de gimmick? Hoe maken we van artificiële intelligentie een betrouwbare hefboom voor beter taalonderwijs, in plaats van een sluipweg naar oppervlakkigheid?

De vraag is niet langer of we AI zullen gebruiken, maar hoe we de technologie evidence-informed en leerdoelgericht kunnen inzetten zonder de greep op onze lespraktijk te verliezen. We voelen de spanning tussen de belofte van efficiëntie en de angst voor controleverlies, tussen de mogelijkheid tot verdieping en het risico op surrogaatonderwijs. Deze bijdrage wil een kompas bieden in dat nieuwe landschap: geen abstracte toekomstvisie, maar een scherp overzicht van hoe AI vandaag al de productiviteitshefboom kan zijn die we nodig hebben, van de eerste research tot de summatieve evaluatie. We kijken naar de concrete meerwaarde van antwoordmachines, lesontwerptools en feedbackassistenten die onze lessen Nederlands kunnen verdiepen en versnellen.

2. De nieuwe *research*: van zoekmachine naar antwoordmachine

De les begint bij opzoekwerk, research, zowel voor de leraar die een les voorbereidt als voor de leerling die een opdracht uitwerkt. Jarenlang hebben we onze leerlingen getraind in het navigeren door de zee van informatie die Google ons voorschotelde. We leerden hen bronnen beoordelen, zoektermen verfijnen en informatie synthetiseren. Die vaardigheden blijven relevant, maar de manier waarop informatie tot ons komt, is fundamenteel veranderd.

AI-zoekmachines zoals Perplexity transformeren de klassieke zoekmachine tot een antwoordmachine. In plaats van een lijst met links, krijg je een gestructureerd, leesbaar antwoord, compleet met bronverwijzingen. De focus verschuift van 'kunnen vinden'

naar ‘kritisch bevragen’ van een reeds gesynthetiseerd antwoord. Welke bronnen heeft AI gebruikt? Welke informatie is weggelaten? Is het antwoord gekleurd door de data waarop het taalmodel getraind is? We moeten onze leerlingen leren om in dialoog te gaan met de machine, om door te vragen, tegenargumenten te zoeken en de output niet als een eindpunt maar als een startpunt te zien. Voor ons, als leraar, biedt dit nieuwe kansen. Complexe zoekopdrachten, zoals “Welke recente wetenschappelijke artikels bespreken de impact van dialogisch lezen op de woordenschat van adolescenten, en geef me concrete lesideeën?”, leveren in seconden een bruikbaar overzicht op. De tijd die we winnen, kunnen we investeren in het creatieve en didactische proces van het lesontwerp zelf.

3. Lesontwerp met een copiloot: efficiëntie en differentiatie

Eenmaal de researchfase voorbij is, begint het bouwen. Het ontwerpen van kwaliteitsvolle lessen, oefeningen en evaluatiematerialen is de kern van ons metier. Ook hier kan AI als een krachtige copiloot fungeren. Denk aan tools zoals Gemini Pro, met zijn gigantische contextvenster. Je kan je volledige jaarplan of een specifieke cursus uploaden en AI vragen om verbanden te leggen, inconsistenties op te sporen of suggesties te doen voor differentiatie. “Genereer tien oefenzinnen over de lijdende vorm, op drie verschillende taalniveaus, gebaseerd op de thema’s uit hoofdstuk vier”. Binnen enkele seconden heb je een basisset die je verder kan verfijnen.

Natuurlijk liggen hier valkuilen op de loer. Een door AI gegenereerde oefening kan inhoudelijk correct maar didactisch waardeloos zijn: generiek, zielloos en losgezongen van de leefwereld van de leerlingen. De kunst bestaat erin om AI niet de stuurknuppel te laten overnemen. Wij blijven de didactische piloot in de cockpit. Wij stellen de juiste vragen, wij beoordelen de output kritisch, wij passen de materialen aan onze specifieke klascontext aan en – belangrijker nog – wij injecteren de pedagogische en menselijke component die een machine vooralsnog niet kan leveren. De winst zit niet in het blindelings overnemen, maar in het versnellen van de routinetaken. Zo creëren we meer mentale ruimte voor wat echt telt: nadenken over activerende werkvormen, diepgaande gesprekken en individuele begeleiding.

4. AI-proof evalueren: de focus op het proces

Dat brengt ons naadloos bij de volgende cruciale vraag: hoe evalueren we op een betrouwbare manier in het AI-tijdperk? De klassieke schrijfofdracht die thuis wordt gemaakt, staat onder druk. Paniecreacties zoals het volledig verbieden van AI of het investeren in steeds slimmere plagiaatdetectoren zijn begrijpelijk, maar bieden geen duurzame oplossing. Ze leiden tot een kat-en-muisspel dat we nu al verliezen.

Een meer toekomstgerichte aanpak is het herontwerpen van onze opdrachten. We moeten evolueren naar evaluatievormen die AI niet buitensluiten, maar juist een zinvolle plaats geven, of die zich richten op competenties die AI moeilijk kan imiteren. Denk aan opdrachten die focussen op het proces in plaats van enkel het eindproduct. Laat leerlingen hun zoekgeschiedenis en de prompts die ze gebruikten, documenteren en daarop reflecteren. Evalueer mondelinge presentaties, debatten in de klas of schrijfopdrachten die onder toezicht en binnen een beperkte tijd worden gemaakt.

5. Feedback en feedforward: AI als persoonlijke assistent

Ten slotte kan AI een revolutie betekenen voor de manier waarop we feedback geven. Feedback is een van de krachtigste instrumenten om leren te bevorderen, maar het is ook een van de meest tijdrovende taken voor een leraar. We besteden uren aan het corrigeren van fouten, terwijl we weten dat de meest effectieve feedback direct, specifiek en toekomstgericht is.

Hier kan AI als een persoonlijke assistent fungeren. Tools kunnen helpen om snel patronen van veelgemaakte fouten in een klasgroep te identificeren. In plaats van twintig keer dezelfde d/t-fout aan te duiden, kan de leraar klassikaal ingaan op het probleem en vervolgens AI inzetten om voor elke leerling gepersonaliseerde oefeningen te genereren. AI-assistenten kunnen ook helpen bij het formuleren van feedback. Ze kunnen suggesties doen om feedback constructiever of helderder te maken, waardoor we sneller tot de essentie komen. Dit maakt de feedback niet onpersoonlijker, wel integendeel. Door de automatisering van de lagere-orde-feedback (spelling, basisgrammatica) komt er meer tijd vrij voor de hogere-orde-feedback: de structuur van een betoog, de stijl, de argumentatie, de originaliteit. De leraar kan sneller en gericht coachen, precies op die vlakken waar menselijk inzicht het verschil maakt.

De transformatie van het vak Nederlands is ingezet. Door AI bewust en doordacht in te zetten als een copiloot, kunnen we onze eigen expertise versterken. We breiden onze mogelijkheden uit, maar we vervangen ze niet. Zo bouwen we aan een taalonderwijs dat niet alleen inhoudelijk rijk en uitdagend is, maar onze leerlingen ook toerust met de vaardigheden, het kritisch denkvermogen en het technologisch inzicht dat ze nodig hebben in de nieuwe taalrealiteit van de 21ste eeuw.